

Actieplan Ondernemend Onderwijs 2011-2014

Actieplan voor het stimuleren van Ondernemingszin en Ondernemerschap
via het Onderwijs

30 september 2011

Inhoud

1	Inleiding.....	5
	Vlaams kader.....	5
	Europees kader.....	6
	Betrokken partners.....	6
2	Afbakening Actieplan.....	8
	2.1 Definities.....	8
	2.2 Doelgroep.....	8
3	Strategische doelstellingen.....	10
4	Operationele doelstellingen en acties.....	12
	4.1 Terminologie.....	12
	4.2 Ondersteuning leraren.....	12
	Online ondersteuning.....	12
	Ervaringsuitwisseling.....	13
	Kwalitatief aanbod aan activiteiten.....	13
	Face to face ondersteuning.....	14
	Bedrijfsstages.....	14 ~~15~~
	4.3 Communicatie.....	15
	Bestaande communicatiekanalen.....	15
	Nieuwe accenten in communicatie?.....	15
	Ondernemersklasedag.....	15 ~~16~~
	4.4 Leerlijn.....	16
	Inhoudelijke onderdelen.....	16
	Opbouw.....	19
	Acties.....	20
	4.5 Lerarenopleiding.....	20
	Initiële lerarenopleiding.....	21
	Nascholing.....	21
	4.6 Randvoorwaarden.....	22
	Financiering.....	22
	Juridisch en fiscaal.....	23
5	Opvolging en evaluatie.....	25
	Governance.....	25
	Evaluatie.....	25

1 Inleiding

Voorliggend document resulteert uit de ondertekening van een intentieverklaring¹ door de Vlaamse minister bevoegd voor de economie, het landbouwbeleid en de zeevisserij en het plattelandsbeleid, Kris Peeters, de Vlaamse minister bevoegd voor het tewerkstellingsbeleid en de professionele vorming, Philippe Muyters en de Vlaamse minister bevoegd voor het onderwijs, Pascal Smet.

Via het ondertekenen van de intentieverklaring werd afgesproken om voortaan een afgestemd en geïntegreerd beleid te voeren tussen het beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie, het beleidsdomein Werk en Sociale Economie, het beleidsdomein Landbouw en Visserij en het beleidsdomein Onderwijs en Vorming.

Hierbij werd afgesproken op twee aspecten te focussen, met name enerzijds leerlingen en studenten een ondernemende attitude bijbrengen en anderzijds leerlingen en studenten de nodige competenties voor het zelfstandig ondernemerschap bijbrengen en hen stimuleren de keuze te maken voor het zelfstandig ondernemerschap.

Vlaams kader

Dit Actieplan biedt een vervolg op het eerder opgestelde actieplan² dat de aanzet vormde voor overleg tussen alle betrokkenen bij het thema. Het vorige actieplan gaf de start voor het opzetten van een aantal nieuwe specifieke acties zoals de Ondernemersklasseweek en de studie van de Koning Boudewijnstichting en het verder zetten van een aantal bestaande acties zoals de oproepen voor brugprojecten economie-onderwijs. Het vormt de basis voor het huidige beleid waarin nog meer structureel samengewerkt wordt met alle betrokken departementen en agentschappen.

Het Actieplan geeft uitvoering aan de intenties uit het Vlaams Regeerakkoord³. Daarin kiest de Vlaamse regering voor ondernemerschap via doorgezette sensibilisering. Via deze sensibilisering wil men de negatieve beeldvorming over ondernemers bijstellen. Via het opzetten van een Actieplan wil men initiatieven op het werkveld begeleiden en duidelijkheid scheppen m.b.t. de financiering.

Voorts engageerde de Vlaamse Regering zich om de ondernemerscompetenties in de vakoverschrijdende eindtermen op te nemen alsook in het competentieprofiel van de leerkrachten.

Onderhavig Actieplan Ondernemend Onderwijs speelt ook in op de resolutie⁴ van het Vlaams Parlement van 15 juni 2011 betreffende het stimuleren van ondernemingszin en ondernemerschap in het onderwijs. In deze resolutie wordt gevraagd om ondernemingszin en ondernemerschap aan te wakkeren in het hele onderwijs. Hiervoor vraagt het Vlaams Parlement te werken aan een doorlopende leerlijn en afstemming tussen de initiatiefnemers en leraren. Daarnaast vraagt men de versnippering van projecten tegen te gaan en de website www.competento.be meer toegankelijk en transparant te maken. Wat betreft de leraren vraagt men in te zetten op de lerarenopleidingen, nascholing en bedrijfsstages. Tot slot vraagt men voldoende vrije ruimte te voorzien bij de hervorming van het secundair onderwijs en sterke projecten een meer structureel karakter te geven.

---

¹ Mededeling aan de leden van de Vlaamse Regering betreffende de intentieverklaring Ondernemerschaps-onderwijs op 8 april 2011.

² Actieplan in uitvoering van fiche 3 van de Competentieagenda (2007).

³ Regeringsverklaring van de Vlaamse Regering, 2009.

⁴ Vlaams Parlement. Resolutie betreffende het stimuleren van ondernemingszin en ondernemerschap in het onderwijs. Stuk 965, nr.4, goedgekeurd op 15 juni.

Het voorliggende actieplan heeft bovendien een duidelijke plaats in het toekomstplan 'Vlaanderen in Actie'. In het Pact 2020 zijn immers specifieke doelstellingen opgenomen ter versterking van de ondernemerscultuur in Vlaanderen. De acties voor Ondernemend Onderwijs zullen daartoe een belangrijke bijdrage kunnen leveren. Een aantal van deze acties werden ook in het Actieplan Ondernemerschap⁵ opgenomen daar het promoten van een ondernemende attitude in het onderwijs één van de operationele doelstellingen van het Actieplan Ondernemerschap vormt om tot een sterkere ondernemerscultuur te komen.

Er zal tevens gestreefd worden naar voldoende synergie en afstemming tussen het Actieplan Ondernemend Onderwijs en het Actieplan "Stimuleren van loopbanen in wiskunde, wetenschappen en technologie" dat door de Vlaamse minister bevoegd voor het onderwijs in samenwerking met de Vlaamse minister bevoegd voor het wetenschapsbeleid en het technologisch innovatiebeleid en de Vlaamse minister bevoegd voor het tewerkstellingsbeleid wordt geïnitieerd. Dit actieplan zal zich vooral richten op het verhogen van de uitstroom uit wetenschappelijke en technische richtingen van het secundair onderwijs, de instroom en doorstroom naar wetenschappelijke en technische studierichtingen in het hoger onderwijs en de transitie naar de arbeidsmarkt. Dit zal ook aansluiten bij de hierover in het Witboek Nieuw Industrieel Beleid aangekondigde acties.

Europees kader

Het Europees referentiekader met sleutelcompetenties voor levenslang leren⁶ neemt de *ontwikkeling van initiatief en ondernemerschap* op als sleutelcompetentie. Sleutelcompetenties zijn competenties die elk individu nodig heeft voor zijn zelfontplooiing en ontwikkeling, actief burgerschap, sociale integratie en zijn werk. Deze competentie ziet men als het vermogen om ideeën in daden om te zetten en omvat creativiteit, innovatie en het nemen van risico's, alsook het vermogen om te plannen en projecten te beheren om doelstellingen te verwezenlijken.

Deze sleutelcompetentie helpt mensen in het dagelijkse leven thuis en in de maatschappij en is de basis voor specifieke vaardigheden en kennis die mensen nodig hebben om bij te dragen aan sociale en economische activiteiten.

In het strategisch kader⁷ voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (ET 2020) werd als vierde strategische doelstelling opgenomen dat innovatie en creativiteit, inclusief ondernemerschap, op alle onderwijs- en opleidingsniveaus bevorderd moet worden.

Betrokken partners

Dit Actieplan kwam tot stand met de medewerking van alle betrokken beleidsactoren:

- het departement Onderwijs en Vorming,
- het departement Economie, Wetenschap en Innovatie,
- het Agentschap Ondernemen,
- het departement Werk en Sociale Economie,
- het departement Landbouw en Visserij,
- het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming SYNTRA Vlaanderen,
- het ESF-agentschap,

---

⁵ Bis-mededeling aan de Vlaamse Regering betreffende de voorstelling en aanvulling Actieplan Ondernemerschap op 25 november 2010.

⁶ Aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren (2006/962/EG).

⁷ Conclusies van de Raad van 12 mei 2009 betreffende een strategisch kader voor Europese samenwerking op het gebied van onderwijs en opleiding (2009/C 119/02).

- het kabinet van de minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid,
- het kabinet van Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport en
- het kabinet van Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel.

Het Actieplan wordt ter advisering voorgelegd aan de Vlaamse Onderwijsraad, de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen en het netwerk van aanbieders van initiatieven ter bevordering van ondernemerschap en ondernemingszin.

2 Afbakening Actieplan

2.1 Definities

Een goed beleid opzetten om ondernemingszin en ondernemerschap via het onderwijs te stimuleren vereist dat de terminologie door alle beleidsactoren op dezelfde manier gebruikt wordt.

Als we spreken over *ondernemingszin*⁸ bedoelen we het vermogen om initiatief te nemen, ideeën in een bepaalde context te ontwikkelen, doorzettingsvermogen, verantwoordelijkheidszin, durf, creativiteit en zelfsturing waarmee men ideeën in daden kan omzetten. Het omvat dus ook het plannen en beheren van projecten om doelstellingen te kunnen verwezenlijken.

Ondernemingszin biedt een meerwaarde voor elk individu, niet alleen in zijn of haar dagelijks leven thuis en in de maatschappij, maar ook om een bijdrage te leveren aan en kansen te grijpen binnen de werkomgeving.

Met de term *ondernemerschap*⁹ spreken we over alle fases die een ondernemer met zijn onderneming kan doorlopen (opstarten, continueren, groeien, herstarten,...) binnen een brede waaier aan sectoren, zowel binnen de private sector als de non-profit sector. Dit vereist een goed begrip van het functioneren van de economie en de mogelijkheden en uitdagingen waarvoor een bedrijfsleider of een organisatie staat. Ondernemingszin wordt hierbij beschouwd als een essentiële voorwaarde voor ondernemerschap. Tevens is het van belang voldoende bewust te zijn van de verantwoordelijkheid van ondernemingen om een ethische rol op te nemen en van de positieve invloed, zowel voor zichzelf als voor hun omgeving, die zij door bijvoorbeeld eerlijke handel of maatschappelijk verantwoord ondernemen kunnen uitoefenen¹⁰.

Ondernemend Onderwijs wordt gehanteerd als de overkoepelende term voor onderwijs dat ondernemingszin en/of ondernemerschap stimuleert.

2.2 Doelgroep

Het voorliggende Actieplan beoogt jongeren en volwassenen via het reguliere onderwijs meer ondernemend te maken.

---

⁸ Hiervoor baseren we ons op de definitie van ondernemingszin van prof. F. Laevers (CEGO, 2004, Ondernemingszin (h)erkennen) en de Aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren (2006/962/EG).

⁹ In het rapport "Ondernemend leren en leren ondernemen. Pleidooi voor meer ondernemerschap in het onderwijs." van de Koning Boudewijnstichting (2007) wordt "ondernemerschap" in een zeer brede betekenis gebruikt. Dit rapport introduceert drie vormen van ondernemerschap: zakelijk, sociaal en persoonlijk ondernemerschap. Zakelijk ondernemerschap is gericht naar de creatie van economische waarde via het opstarten van ondernemingen; het komt overeen met ondernemerschap in enge zin. Sociaal ondernemerschap gaat over initiatief nemen en vernieuwingen realiseren in een non-profit context; het betreft de creatie van maatschappelijke meerwaarde. Persoonlijk ondernemerschap slaat op het gedrag van individuen, die hun leven zelf in handen nemen en die bij hun werkgevers vernieuwingen realiseren. Dit stemt zowat overeen met het hier gehanteerde begrip ondernemingszin.

¹⁰ Gebaseerd op de aanbeveling van het Europees Parlement en de Raad van 18 december 2006 inzake sleutelcompetenties voor een leven lang leren (2006/962/EG).

Opleidingen voor volwassenen die reeds voor het zelfstandig ondernemerschap gekozen hebben en in dit kader een opleiding volgen, vallen niet onder de scope van het Actieplan. Evenmin is het de bedoeling om via dit Actieplan de aanzet te geven tot nieuwe ondernemersopleidingen in Centra voor Volwassenenonderwijs of SYNTRA.

We verduidelijken dit via onderstaand overzicht.

Volgende groepen behoren tot de doelgroep van het Actieplan:

- Leerlingen uit het basisonderwijs (kleuteronderwijs en lager onderwijs)
- Leerlingen uit het voltijds en deeltijds secundair onderwijs, m.i.v. de leertijd en Se-n-Se
- Leerlingen uit het deeltijds kunstonderwijs
- Studenten uit het hoger onderwijs
- Cursisten uit het volwassenenonderwijs, met uitzondering van de opleiding die leidt tot het getuigschrift bedrijfsbeheer

Volgende groepen behoren niet tot de doelgroep van het Actieplan:

- Cursisten van private opleidingsverstrekkers
- Cursisten van opleidingen georganiseerd door de SYNTRA, m.u.v. de leertijd
- Cursisten van opleidingen georganiseerd door de VDAB
- Cursisten van de Landbouwworming
- Cursisten van de Centra voor Volwassenenonderwijs die een opleiding volgen om het getuigschrift over de basiskennis van het bedrijfsbeheer te behalen

3 Strategische doelstellingen

Dit Actieplan vertrekt vanuit transparante doelstellingen zodat scholen weten aan welke doelen ze meewerken en zodat aanbieders van initiatieven inzake ondernemerschaps- onderwijs weten wat nagestreefd moet worden.

Dit Actieplan werd opgemaakt met de bedoeling vier strategische doelstellingen te realiseren. Deze doelstellingen zijn evenwaardig. Toch zal niet elke doelstelling op elk moment even nadrukkelijk aanwezig zijn. Afhankelijk van de leeftijd of het ontwikkelingsniveau van de leerling, student of cursist en het opleidingstraject waarin hij of zij zich bevindt, zullen sommige doelstellingen sterker nagestreefd worden dan andere.

Doelstelling 1

Leerlingen, studenten en cursisten hebben bij het verlaten van het onderwijs de nodige ondernemingszin.

Als leerlingen, cursisten of studenten hun onderwijstraject afronden, moeten ze in staat zijn om voor zichzelf doelstellingen voorop te stellen, initiatieven te nemen, durven om ergens voor te gaan, creatief te zijn, en zichzelf te organiseren en door te zetten om deze doelen te verwezenlijken. Deze ondernemingszin hebben ze nodig om hun eigen leven vorm te geven. Ondernemingszin helpt mensen hun verdere studieloopbaan uit te stippelen en succesvol af te ronden, hun intrede op de arbeidsmarkt en hun verdere loopbaanpad uit te tekenen en hun vrije tijd en gezinsleven vorm te geven.

Doelstelling 2

Leerlingen, cursisten en studenten hebben voor het verlaten van het onderwijs de kans gekregen om zich voor te bereiden op ondernemerschap.

Bij het afstuderen moeten studenten, cursisten of leerlingen voldoende voorbereid zijn om voor ondernemerschap te kunnen kiezen. Dit houdt in dat studenten, leerlingen en cursisten weten welke stappen ze moeten ondernemen om ondernemer te kunnen worden en voldoende basiskennis verworven hebben bij het voltooien van een opleiding.

Doelstelling 3

Cursisten, leerlingen en studenten zijn gemotiveerd om de keuze te maken voor ondernemerschap.

Leerlingen, studenten en cursisten dienen een positieve houding te hebben ten opzichte van ondernemers en ondernemingen en ondernemerschap voor zichzelf en anderen als een valabele loopbaanoptie te beschouwen.

Doelstelling 4

Leraren tonen ondernemingszin en hebben een genuanceerd beeld van ondernemerschap.

Om leerlingen, cursisten en studenten een positieve kijk te laten ontwikkelen over ondernemerschap, is het essentieel dat leraren en andere direct betrokkenen zoals directies zelf een voldoende genuanceerd beeld hebben van ondernemerschap. Zoniet kunnen ze onmogelijk een genuanceerd beeld schetsen over ondernemingen en ondernemers. Om Ondernemend Onderwijs te kunnen aanbieden, moeten leraren en directies ook zelf over voldoende ondernemingszin beschikken.

4 Operationele doelstellingen en acties

4.1 Terminologie

In het werkveld worden termen als ondernemerschap, ondernemingszin, ondernemerszin, ondernemend gedrag... telkens met andere invullingen gebruikt. Een goed beleid opzetten om Ondernemend Onderwijs te stimuleren vereist echter dat de terminologie door alle beleidsactoren op dezelfde manier gebruikt wordt, waardoor begripsverwarring uitgesloten wordt.

Daarom streven we ernaar dat alle betrokken departementen, agentschappen en organisaties die initiatieven ter stimulering van ondernemingszin en/of ondernemerschap aanbieden dezelfde terminologie hanteren in het kader van dit actieplan.

Alle betrokken overheidsactoren engageren zich om de begrippen ondernemingszin, ondernemerschap en Ondernemend Onderwijs te gebruiken zoals ze binnen dit Actieplan gedefinieerd werden (cf. 2.1). Zo zullen voortaan de gedefinieerde termen consequent gebruikt worden in bijvoorbeeld projectoproepen, in subsidiebesluiten, bij het samenwerken met externe partners, in publicaties en externe communicatie, ... binnen het kader van dit actieplan.

Daarenboven wordt van de externe organisaties die vanuit de overheid middelen ontvangen verwacht dat zij deze terminologie correct gebruiken.

Omdat de middelen beperkt zijn en dus prioriteiten gesteld moeten worden, worden geen specifieke acties ondernomen om deze terminologie breed te verspreiden. Daar waar gecommuniceerd wordt, wordt er wel voor gezorgd dat de terminologie juist toegepast wordt.

4.2 Ondersteuning leraren

Leraren en docenten zijn de spilfiguren in het aanbieden van Ondernemend Onderwijs. Daarom is het belangrijk om voldoende ondersteuning voor leraren en docenten voor Ondernemend Onderwijs in te bouwen.

Hierbij wordt op verschillende soorten ondersteuning ingezet: online ondersteuning, face to face ondersteuning door derden, ondersteuning via ervaringsuitwisseling met andere leerkrachten, via het aanbieden van een kwalitatief aanbod aan activiteiten en het creëren van mogelijkheden voor bedrijfsstages.

Online ondersteuning

Leraren worden ondersteund via het online ter beschikking stellen van lesmaterialen en didactische concepten.

Competento bestaat sinds 2007 en omvat een online kenniscentrum dat alle betrokkenen bij vorming, onderwijs en opleiding de mogelijkheid biedt om informatie te vinden over het

aanbod aan activiteiten, methodieken en concreet lesmateriaal alsook een kalender van specifieke initiatieven. Daarnaast beoogt deze website ondernemingszin en ondernemerschap meer zichtbaarheid te geven en toont ze good practices uit binnen- en buitenland met de bedoeling andere leraren te inspireren.

Om de zichtbaarheid en toegankelijkheid van de gegevens op de website van Competento te verhogen, zal in de toekomst zeer nauw samengewerkt worden met de educatieve portaalsite KlasCement. De databanken zullen uitgewisseld worden: zo zullen de items uit de Competento databank ontsloten worden via Klascement en worden omgekeerd de relevante gegevens van de Klascement databank raadpleegbaar via de website van Competento. De website van Competento met zijn uiterlijke kenmerken, blijft daarbij behouden.

Competento zal ook de mogelijkheid tot samenwerking onderzoeken met andere websites en kenniscentra waarvan de thema's nauw aanleunen bij de website van Competento, bijvoorbeeld www.projectloket.be, het Vlaams Ondernemerschapsbevorderend Netwerk (www.von-online.be) en de websites van structurele partners inzake Ondernemend Onderwijs.

Daarnaast zal Competento een gebruikersanalyse uitvoeren om de website verder te optimaliseren.

Ervaringsuitwisseling

Ervaringsuitwisseling tussen leraren onderling kan stimulerend werken. Door goede praktijkvoorbeelden te laten voorstellen door (ervaren) leraren kunnen anderen overtuigd worden om ook een ondernemerschapproject op school op te zetten.

De organisatie van praatcafé's voor leraren en docenten waarbij vooral gefocust wordt op informeel overleg, is hiervoor een uitgelezen middel. Afgelopen werkjaar werd deze formule uitgetest en succesvol bevonden.

Het is echter niet wenselijk alleenstaande praatcafé's te organiseren. Deze moeten bij voorkeur gekoppeld worden aan andere activiteiten, events, wedstrijden, initiatieven van structurele partners, enz. rond Ondernemend Onderwijs of aanverwante onderwerpen. DBO en Competento nemen dit samen op.

Er wordt nagedacht of het leren uit de ervaring van andere leraren gestimuleerd kan worden via het in de bloemetjes zetten van verdienstelijke leraren op dit vlak via het uitreiken van een prijs.

Kwalitatief aanbod aan activiteiten

Om leraren te ondersteunen bij Ondernemend Onderwijs, is het belangrijk dat er voldoende en kwalitatieve materialen en concepten aangeboden worden.

Om een minimale kwaliteit te garanderen, zal de beleidsdomeinoverschrijdende werkgroep vaste kwaliteitsstandaarden uitwerken die als richtlijn gehanteerd worden bij het toekennen van subsidies voor activiteiten ter bevordering van ondernemingszin of ondernemerschap.

Om het bestaande aanbod voldoende bekend te maken organiseert Competento een tweejaarlijkse infomarkt met standen met aanbieders van initiatieven rond Ondernemend Onderwijs. Deze infomarkt zal georganiseerd worden in nauwe samenspraak met de structurele partners inzake Ondernemend Onderwijs en zal plaatsvinden in het najaar van 2011 en 2013.

Het is belangrijk voeling te hebben met de noden van leraren en de lacunes in het bestaand aanbod tijdig op te vullen. Het is niet de bedoeling periodiek grootschalige enquêtes te

organiseren. Wel willen we lacunes in het aanbod detecteren door het organiseren van korte bevragingen op vrijwillige basis tijdens activiteiten die georganiseerd worden in het kader van Ondernemend Onderwijs door de Dienst Beroepsopleiding, Competento en het Vlaams Ondernemerschapsbevorderend Netwerk. Daarnaast wordt het bevragsingsformulier online aangeboden via de website van Competento. Het Agentschap Ondernemen zal de nodige afspraken maken zodat de vzw Vlaamse Jonge Ondernemingen, de Stichting Onderwijs en Ondernemen en de promotoren van de gesteunde brugprojecten economie - onderwijs dit formulier eveneens zullen kunnen verspreiden tijdens hun activiteiten gericht naar leraren. De werkgroep Ondernemend Onderwijs, samengesteld uit beleidsmedewerkers uit de betrokken agentschappen en departementen, zal hiertoe een laagdrempelig bevragsingsformulier ontwikkelen.

Face to face ondersteuning

De ervaring leert dat ondanks het ter beschikking stellen van een voldoende aanbod inspirerende voorbeelden¹¹ van lesmaterialen en concepten, het een hele opdracht blijft voor leraren om te starten met Ondernemend Onderwijs. De bestaande kanalen spelen eerder in op de noden van leraren die al een eerste ervaring hebben met Ondernemend Onderwijs. Om leraren en scholen die nooit eerder gericht aan ondernemingszin en ondernemerschap gewerkt hebben, op weg te helpen, leren voorbeelden uit andere regio's (bijvoorbeeld Wallonië en Wales) dat het loont om bij de onderwijsinstellingen zelf aan te kloppen en hen gestructureerd wegwijs te helpen in de mogelijkheden voor Ondernemend Onderwijs. De ervaring in andere regio's leert dat op die manier zelfs meer terughoudende instellingen en personen op het vlak van Ondernemend Onderwijs kunnen bereikt en warm gemaakt worden voor Ondernemend Onderwijs.

Momenteel beschikt het Agentschap Ondernemen over een sectoraal accountmanager onderwijs. Deze accountmanager heeft als taak het aanbod van het Agentschap Ondernemen bekend te maken en eventueel (eigen) aangepaste instrumenten te ontwikkelen (zoals een uitgewerkt voorbeeld-Startkompas). In het najaar 2011 – begin 2012 zullen tevens verscheidene workshops rond het Startkompas worden gegeven aan leerkrachten en studenten lerarenopleiding. De vzw Vlaamse Jonge Ondernemingen en de Stichting Onderwijs en Ondernemen hanteren eveneens een rechtstreekse benadering van de onderwijsinstellingen waarbij face to face ondersteuning centraal staat. Daarnaast kunnen de pedagogische begeleidingsdiensten zorgen voor ondersteuning van onderwijsinstellingen en onderwijsvernieuwingen aanreiken, stimuleren en versterken.

De acties die bovenvermelde actoren nemen, kunnen op dit ogenblik deels tegemoet komen aan de nood aan face to face ondersteuning.

Idealiter zou hiervoor echter een uitgebreid¹² Team Ondernemend Onderwijs opgericht kunnen worden.

Bedrijfsstages

Leraren worden ook ondersteund door hen mogelijkheden te bieden om voeling te krijgen met ondernemerschap. Bedrijfsstages voor leraren, zeker indien de stage in kleinere ondernemingen doorgaat, zijn daar een goed middel voor.

---

¹¹ methodieken zoals wedstrijden, projecten of evenementen door leerlingen te organiseren, simulaties, rollenspelen, specifiek didactisch materiaal, mogelijkheden voor contacten met ondernemers, bedrijfsbezoeken, leerlingen- en studentenbedrijven, stages voor leraren, opleidingen voor leraren, etc.

¹² In Wallonië bestaat een gelijkaardig team uit tien personen die al hun onderwijsinstellingen bedienen en dit voor alle onderwijsniveaus. Voor Vlaanderen wordt geschat dat een totale bezetting van 12 personen nodig is om alle scholen te kunnen bereiken.

Een van de knelpunten waarom leraren tot nu toe nog te weinig op bedrijfsstage gaan, ligt in het probleem van de vervanging van de leraar die op stage gaat. Het niet vinden van een vervanger, leidt er regelmatig toe dat leraren die geïnteresseerd zijn om een bedrijfsstage te doen, toch niet op stage kunnen vertrekken.

Via een proefproject dat het probleem van de vervanging probeert op te vangen, wordt geprobeerd om meer leraren op bedrijfsstage te laten gaan.

In dit proefproject zal een organisatie voor vervangende didactische activiteiten zorgen tijdens de afwezigheid van de leraar die op binnenlandse bedrijfsstage¹³ gaat. Deze vervangende didactische activiteit moet het stimuleren van ondernemingszin en/of ondernemerschap bij de leerlingen beogen. Via het proefproject wordt aan de hand van een 30-tal 'vervangingen' getest of deze formule ertoe kan leiden dat leerlingen en leerkrachten gelijktijdig werken aan hun ondernemingszin en ondernemerschap.

Het proefproject zal plaatsvinden in 2012 en wordt voorafgegaan door een projectoproep. Bij het beoordelen van de ingediende projecten zal de ervaring van de indiener met acties inzake Ondernemend Onderwijs een belangrijke rol spelen.

4.3 Communicatie

Duidelijke en gerichte communicatie en informatie aan leraren, docenten en scholen is belangrijk. Hierbij moet vermeden worden dat onderwijsinstellingen en leraren of docenten overspoeld worden door informatie over allerlei initiatieven.

Bestaande communicatiekanalen

Het Vlaams Ondernemerschapsbevorderend Netwerk, Competento en de Dienst Beroepsopleiding communiceerden tot nu toe afzonderlijk. De communicatie over Ondernemend Onderwijs zal voortaan tijdig en gelijkvormig gebeuren op de websites van de betrokken organisaties en netwerken en zal worden gecoördineerd door Competento. Er wordt in ieder geval geen bijkomende website opgericht door de Vlaamse Overheid, noch wordt de oprichting van websites gesubsidieerd (tenzij als onderdeel van de vermelde, al bestaande koepelwebsites.)

Nieuwe accenten in communicatie?

De mogelijkheid wordt onderzocht om een groep studenten als bachelorproef een communicatielogo te laten uitwerken en een aanbeveling te laten maken over de communicatiestrategie m.b.t. Ondernemend Onderwijs. Hierbij zal expliciet overwogen worden of het waardevol is om rechtstreeks naar studenten uit het hoger onderwijs te communiceren en of het een meerwaarde kan bieden om onderdelen van het bestaande logo van Competento te integreren in een nieuw logo.

Het logo zorgt ervoor dat het thema herkenbaar wordt voor leraren en docenten. Gebruik van het logo vereist overleg en zal er op die manier toe leiden dat de verschillende communicaties beter op elkaar afgestemd zijn.

Ondernemersklassedag

De OndernemersKlasseWeek werd voor het eerst georganiseerd in 2007 door Competento en heeft ondertussen al vijf edities achter de rug. Evaluatie van de OndernemersKlasseWeek wees uit dat aanbieders van activiteiten in het kader van Ondernemend Onderwijs en

---

¹³ Onder een bedrijfsstage wordt, conform de omzendbrief op bedrijfsstages, een periode van ten minste vijf werkdagen in ondernemingen, zorg- en welzijnsinstellingen of overheidsdiensten waarin de personeelsleden werkervaring opdoen in een ander arbeidsmilieu, verstaan. Deze vijf dagen hoeven niet aaneensluitend opgenomen te worden. Daarbij moet er een stageovereenkomst worden gesloten tussen de stagegever, de school en het betrokken personeelslid. De bedrijfsstage wordt niet bezoldigd door de stagegever.

onderwijsinstellingen intussen een eigen agenda volgen bij het organiseren van en deelnemen aan initiatieven. Er bestaat bijgevolg geen behoefte meer om zoveel mogelijk initiatieven te bundelen tijdens een jaarlijks vastgelegde week.

Er werd dan ook gekozen om de bestaande formule van de OndernemersKlasseWeek te verlaten en te vervangen door een alternatief waarin acties ter stimulering van ondernemingszin en ondernemerschap in de verf gezet worden.

De nieuwe formule beoogt het krachtig in beeld brengen van Ondernemend Onderwijs. Een eerste hoogtepunt daarbij bestaat uit de jaarlijkse lancering van de nieuwe inspiratiegids voor Ondernemend Onderwijs. In deze inspiratiegids presenteert Competento een brede waaier aan concepten en lesmaterialen.

Een tweede hoogtepunt is de OndernemersKlasseDag die in mei 2012 door Competento georganiseerd wordt. Op deze dag worden de hoogtepunten van en in het werkveld overlopen, waarbij leerkrachten met goede praktijkvoorbeelden aan het woord komen, evenals winnaars van wedstrijden, etc. Dit moet stimulerend werken naar andere leerkrachten en leerlingen of studenten.

Competento zal deze nieuwe formule verder uitwerken in overleg met de beleidsdomeinoverschrijdende Werkgroep Ondernemend Onderwijs en zal ook de structurele partners inzake Ondernemend Onderwijs van bij de start betrekken. Indien de OndernemersKlasseDag positief geëvalueerd wordt, zal deze actie jaarlijks georganiseerd worden en hierover wordt gerapporteerd aan de stuurgroep.

4.4 Leerlijn

Inhoudelijke onderdelen

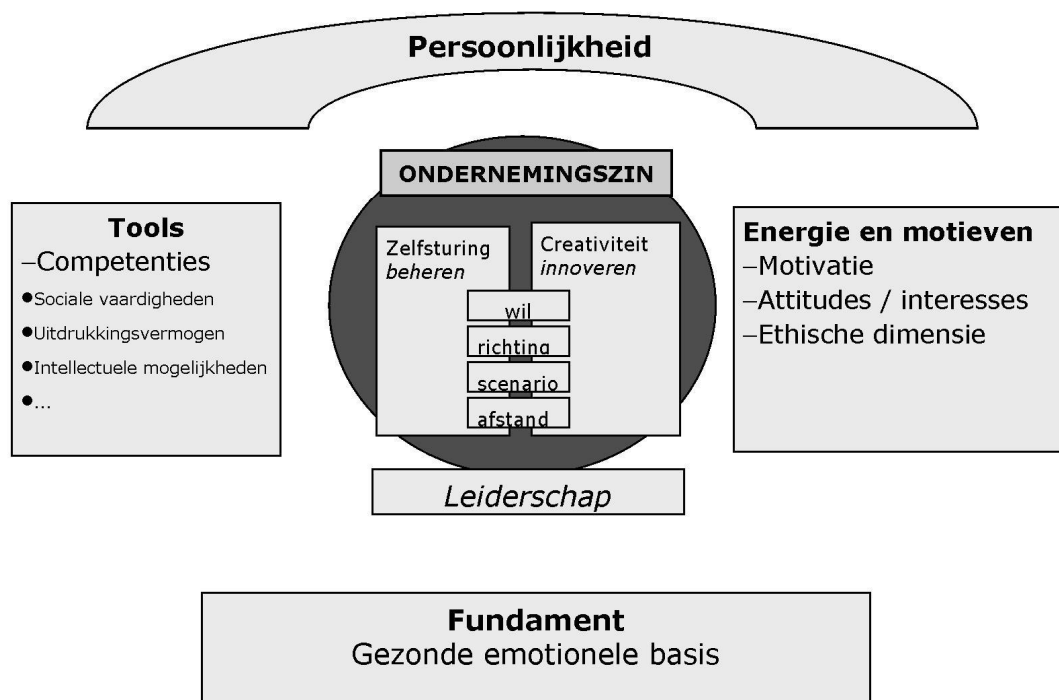
De twee basiscomponenten van een leerlijn Ondernemend Onderwijs zijn de hoger gedefinieerde termen “ondernemerschap” en “ondernemingszin”. Voor de operationalisering van deze termen en de verdere vertaling ervan in competenties, zijn er in Vlaanderen bestaande kaders voorhanden.

Voor de operationalisering van ondernemingszin wordt geopteerd om maximaal te werken met het zgn. STEP-profiel¹⁴. Hieronder wordt het profiel schematisch weergegeven. De kernelementen van het profiel zijn zelfsturing en creativiteit.

---

¹⁴ Dit profiel werd ontwikkeld door CEGO, het centrum voor ervaringsgericht onderwijs, verbonden aan de KUL. Laevers F. & Bertrands E. 2004. *Ondernemingszin (h)erkennen*. Leuven: CEGO.

Het ENTRE-profiel¹⁵ biedt een aanknopingspunt om zicht te krijgen op de competenties die aan de grondslag liggen van ondernemerschap. In dit ENTRE-profiel wordt een ondernemer begrepen als een succesvolle ondernemer die los van een specifieke sectorgebonden context erin geslaagd is om succesvol een eigen zaak op te starten (of over te nemen) en die zaak in de eerste drie jaren stabiel uit te bouwen, zodat de fundamenten gelegd zijn voor een gezonde verdere uitbouw. Er wordt dus vertrokken van een KMO-ondernemer, die alleen of met een beperkt aantal medewerkers een eigen zaak start of overneemt. Binnen zeven sleuteldomeinen worden 12 competenties gedefinieerd:

generieke ondernemerscompetenties uit het ENTRE-profiel

ONDERNEMEN MET VOLLE INZET

Doorzettingsvermogen
Zelfkennis

ORGANISEREND ONDERNEMEN

Besef van rendement
Besluitvaardigheid

DOORDACHT ONDERNEMEN

Zelfstandigheid
Toekomstgericht plannen

¹⁵ Resulteert uit het Entre-project uit 2006, i.s.m. het Centrum voor Sociale en ArbeidsPedagogiek van de K.U.Leuven. Het profiel wordt wijdverspreid gehanteerd in Vlaanderen, en wel onder de toepassing van de ENTRE-Spiegel, een screeningsinstrument ter detectie van ondernemerschap. De ENTRE-Spiegel wordt ondermeer gebruikt door de SYNTRA (in de cursus bedrijfsbeheer) en door de VDAB bij werkzoekenden met interesse in ondernemerschap.

SAMENWERKEND ONDERNEMEN

Overtuigingskracht
Netwerken vormen

KANSEN GRIJPEN

Kansen zien
Zicht op markt

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD ONDERNEMEN

Solidair en milieubewust handelen

VOORUITZIEND ONDERNEMEN

Gerichtheid op leren

De noodzakelijke technisch-inhoudelijke ondernemerscompetenties hebben een reglementaire basis en worden opgelijst in het zgn. KB Bedrijfsbeheer (gepubliceerd 24-07-2007, in werking sinds 1/9/2008). Het KB werd doorvertaald in de omzendbrief "Bedrijfsbeheer in het secundair onderwijs" (SO/2008/01) van 25/1/2008. In deze omzendbrief worden de volgende competenties naar voren geschoven voor het bijbrengen van de basiskennis bedrijfsbeheer¹⁶:

Competentie 1: Als ondernemer een ondernemingsplan opstellen

1. De keuze maken om zich al dan niet als zelfstandig ondernemer te vestigen
2. Juridische vormen en startersvoorwaarden nagaan
3. Een marktonderzoek opzetten
4. Een financieel plan opzetten

Competentie 2 : Als ondernemer het administratief luik van een onderneming behartigen

1. Boekhoudkundige en fiscale aspecten van een onderneming leren kennen

Competentie 3 : als ondernemer het commerciële luik van de onderneming behartigen

1. Aan- en verkopen

Het is belangrijk de leerlingen ook een proces van economische bewustwording te laten doorlopen. Hiervoor bieden de bestaande vakoverschrijdende eindtermen¹⁷ een aanknopingspunt.

De vakoverschrijdende eindtermen zijn gemeenschappelijk voor alle onderwijsvormen en alle studierichtingen. Naast de eindtermen leren leren, bestaan ze uit twee componenten: een gemeenschappelijke *stam* en zeven *contexten*¹⁸.

De eindtermen uit de *stam*¹⁹ bevatten elementen van sleutelcompetenties die voor ondernemingszin zeer belangrijk zijn. Ze worden in verschillende settings ingeoeffend. Een voorbeeld van een eindterm uit de *stam*: "de leerlingen blijven, ondanks moeilijkheden, een doel nastreven".

¹⁶ Dit is slechts een samenvatting van de competenties die in de omzendbrief worden vermeld. Een meer gedetailleerd overzicht is in de omzendbrief zelf terug te vinden via <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13955>

¹⁷ VOET@2010. Nieuwe vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs. Publicatie van de Vlaamse Overheid.

¹⁸ De contexten zijn: lichamelijke gezondheid en veiligheid, mentale gezondheid, sociorelationele ontwikkeling, omgeving en duurzame ontwikkeling, politiek-juridische samenleving, socio-economische samenleving, socioculturele samenleving.

¹⁹ De eindtermen van de *stam* zijn raadpleegbaar op: <http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/secundair/vakoverschrijdend/globalevoetod.htm>

De stam wordt gecombineerd met de klassieke vakken maar ook met de *contexten* van de vakoverschrijdende eindtermen. Deze contexten zijn meer kennisgericht. De context 6: “socio-economische samenleving”²⁰ is een stevige basis om de kennis in verband met ondernemerschap aan te pakken.

Op lange termijn wordt de meer expliciete opname van de overige aspecten van ondernemingszin en ondernemerschap in de vakoverschrijdende eindtermen overwogen. Initiatief en ondernemerscompetenties maken ook onderdeel uit van de sleutelcompetenties die in de eerste oriëntatienota voor de hervorming van het secundair onderwijs worden gedefinieerd.

Opbouw

Ondernemend Onderwijs moet aan bod komen in alle studierichtingen en in alle onderwijsniveaus. Wel is het belangrijk duidelijk af te bakenen welke doelstellingen in het kader van Ondernemend Onderwijs tijdens welke levensfase aan bod moet komen.

Principes

1. Ondernemend Onderwijs dient aangeboden te worden in alle onderwijsniveaus.
2. Ondernemend Onderwijs dient aangeboden te worden in alle onderwijsrichtingen.
3. Ondernemingszin komt tijdens de gehele leerlijn Ondernemend Onderwijs aan bod.
4. Ondernemerschap kent een graduele opbouw binnen de leerlijn Ondernemend Onderwijs.

We stellen hierbij voor dat de acties in het kleuteronderwijs zich beperken tot het stimuleren van ondernemingszin.

Vanaf de lagere school zou er naast het stimuleren van ondernemingszin ook moeten gewerkt worden aan een positief beeld over ondernemingen en aan het inzicht krijgen in het belang van ondernemingen voor onze samenleving. Een eerste werkelijke kennismaking met ondernemers moet hier aan bod komen.

Vanaf het secundair onderwijs en in het hoger onderwijs kan er nog een stap verder gezet worden. Daar is het belangrijk dat de aspecten waaraan al tijdens het basisonderwijs gewerkt werd, blijvend aan bod komen. Secundaire scholen en instellingen voor hoger onderwijs blijven dus ook werken aan het stimuleren van ondernemingszin en een positieve, realistische beeldvorming over bedrijven en ondernemerschap. Dit dient zich niet alleen te vertalen in het curriculum, maar ook in een aangepaste didactische aanpak en daarop afgestemde evaluatie. Daarenboven is het belangrijk dat de leerkrachten en docenten aan de leerlingen en studenten inzicht verschaffen over het belang van ondernemingen voor onze samenleving en onze welvaart en zou elke leerling en student die daarin interesse heeft, ongeacht zijn of haar studierichting, de kans moeten krijgen om een ondernemingsplan te leren opstellen, een basis van boekhoudkundige, commerciële en juridische aspecten te verwerven en te leren hoe een bedrijf opgestart wordt. In het secundair onderwijs is het belangrijk om ondernemingszin en ondernemerschap ook geïntegreerd aan te brengen en de link te leggen met bijvoorbeeld talen, wetenschappen en techniek.

---

²⁰ De eindtermen van context 6 socio-economische samenleving vind je op:
<http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/secundair/vakoverschrijdend/context6.htm>

Tot slot is het belangrijk dat het opstarten van een bedrijf bij de studie- en beroepskeuzebegeleiding aan bod komt zodat leerlingen het oprichten van een onderneming als een valabele beroepskeuze zien.

Overzicht

Kleuteronderwijs:

- Ondernemingszin
- Positieve beeldvorming

Lager onderwijs:

- Ondernemingszin
- Positieve beeldvorming
- Basis economische bewustwording: belang van ondernemingen voor samenleving

Secundair onderwijs:

- Ondernemingszin
- Positieve beeldvorming
- Economische bewustwording
- Ondernemerschap: individuele keuze van elke leerling

Hoger onderwijs:

- Ondernemingszin
- Positieve beeldvorming
- Economische bewustwording
- Ondernemerschap: individuele keuze van elke student

Acties

De Vlaamse Overheid ondersteunt het vormgeven van deze leerlijn via de subsidiëring van tal van acties en organisaties die activiteiten (cf. opsomming in 4.6) aanbieden ter stimulering van ondernemingszin en ondernemerschap in het onderwijs.

Er wordt onderzocht op welke manier Ondernemend Onderwijs in het hoger onderwijs meer aan bod kan komen en hoe deze activiteiten meer zichtbaarheid kunnen krijgen. Hiervoor wordt eerst en vooral door Competento en het departement Onderwijs en Vorming, i.s.m. het Agentschap Ondernemen, in kaart gebracht welke acties binnen het hoger onderwijs al genomen worden. Eind 2011 zal hierover aan de stuurgroep gerapporteerd worden.

Daarnaast zal de NVAO de mogelijkheid onderzoeken om een bijzonder kwaliteitskenmerk ondernemerschap en/of ondernemingszin toe te kennen aan opleidingen. Hiertoe zullen twee Vlaamse instellingen kunnen deelnemen aan een proefopzet waarbij een zelfevaluatierapport door een panel beoordeeld wordt en de opleiding bezocht wordt, waarna een rapportering en beoordeling kan volgen. Hierover zal gerapporteerd worden aan de stuurgroep.

4.5 Lerarenopleiding

Omdat Ondernemend Onderwijs tot meer positieve effecten kan leiden dan enkel meer ondernemende jongeren en meer startende ondernemers, is het opportuun om tijdens de initiële lerarenopleiding en de nascholing van leraren voldoende aandacht te besteden aan Ondernemend Onderwijs. Via het stimuleren van Ondernemend Onderwijs wordt ook een

actieve didactische aanpak gestimuleerd, kan men jongeren meer motiveren en zo schoolmoeheid ten dele bestrijden²¹.

We beseffen dat de lerarenopleiding overbevraagd wordt omdat verschillende groepen verwachten dat er in de lerarenopleiding meer aandacht gaat naar welbepaalde maatschappelijke thema's. De lerarenopleiding kan onmogelijk op al deze thema's inspelen. Het is dan ook niet realistisch te verwachten dat toekomstige leraren al tijdens de lerarenopleiding met alle didactische activiteiten in het kader van Ondernemend Onderwijs aan de slag leren gaan.

Wel kunnen we van de lerarenopleiding verwachten dat ze eraan werken om toekomstige leraren zelf meer ondernemingszin te laten tonen en een positief beeld over ondernemerschap krijgen. Daarbij is het ook belangrijk dat toekomstige leraren zich bewust zijn van het spanningsveld tussen Ondernemend Onderwijs en de onderwijscultuur²². Daar waar het onderwijs meestal streeft naar controle over een leersituatie, is dit in het kader van Ondernemend Onderwijs een ander verhaal. Door leraren vooraf met deze spanning te confronteren, wordt de onzekerheid gedeeltelijk weggenomen.

Initiële lerarenopleiding

Om de lerarenopleidingen te professionaliseren werd decretaal voorzien dat Associaties, Centra voor Volwassenenonderwijs, hogescholen en universiteiten die toekomstige leraren opleiden, samen een Expertisenetwerk of Regionaal Platform kunnen oprichten en hiervoor een kaderovereenkomst sluiten. Elk expertisenetwerk omvat één universiteit, tenminste één hogeschool en tenminste één Centrum voor Volwassenenonderwijs. Per associatie kunnen maximaal twee Expertisenetwerken opgericht worden.

Een Expertisenetwerk of regionaal platform heeft tot doel de expertise van de verschillende lerarenopleidingen in complementariteit te bundelen en te ontwikkelen, ter verbetering van de kwaliteit van de lerarenopleidingen en ter versterking van de dienstverlening op het vlak van de continue professionalisering van leraren.

De expertisenetwerken werken met een beheersovereenkomst rond bepaalde thema's. Er wordt onderzocht in welke mate het zinvol kan zijn om in de volgende beheersovereenkomst op te nemen dat actie ondernomen zal worden ter bevordering van Ondernemend Onderwijs. DBO en Competento kunnen desgewenst ondersteuning leveren.

In 2012 worden de lerarenopleidingen geëvalueerd. Op basis van deze evaluatie kunnen indien relevant bijstellingen m.b.t. Ondernemend Onderwijs aangebracht worden aan het competentieprofiel voor leraren.

Nascholing

Er wordt onderzocht of het zinvol is om *Ondernemend Onderwijs* als thema op te nemen in de nascholing op initiatief van de Vlaamse Regering (prioritaire nascholing) tijdens het schooljaar 2012-2013.

---

²¹ Van den Berghe, W. (2007). *Ondernemend leren en leren ondernemen. Pleidooi voor meer ondernemerschap in het onderwijs*. Rapport opgesteld in het kader van Accent op Talent in opdracht van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

²² Idem

4.6 Randvoorwaarden

Financiering

Tot op heden financierden verschillende beleidsdomeinen autonoom acties ter bevordering van Ondernemend Onderwijs. Dit leidde echter tot een te beperkte afstemming en versnippering van de initiatieven.

Idealiter worden alle bestede middelen gezamenlijk aangestuurd zodat er een brede waaier aan initiatieven met variatie in methodieken gefinancierd worden.

In het kader van voorliggend Actieplan werden daarom afspraken gemaakt tussen alle betrokken departementen en agentschappen om de middelen vanuit een gezamenlijke visie in te zetten. Alle betrokken departementen en agentschappen maken afspraken over de wijze waarop de middelen ingezet worden en wie welke acties financiert.

Volgende afspraken werden gemaakt m.b.t. structurele en projectmatige financiering van initiatieven en organisaties tijdens de huidige legislatuur:

- COFEP, die instaat voor de organisatie van de oefenfirma's, wordt structureel gefinancierd. Deze middelen worden via het RTC-netwerk toegekend vanuit het departement Onderwijs en Vorming. VDAB levert een bijdrage voor de personeelskost.
- Vzw Vlajo en de Stichting Onderwijs en Ondernemen worden al structureel gefinancierd door het Agentschap Ondernemen. Beide organisaties bieden complementair diverse concepten en materialen aan voor Ondernemend Onderwijs. Deze werking wordt gegarandeerd maar om afstemming tussen de acties van beide organisaties te stimuleren, zal het Agentschap Ondernemen het initiatief nemen om met beide organisaties in overleg te treden zodat zij vanaf 2013 een gemeenschappelijk afgestemd activiteitenvoorstel, begroting en rapportering indienen.
De droomfabriek van Vlajo kreeg sinds enkele schooljaren ondersteuning van het departement Onderwijs en Vorming onder de vorm van 1 VTE gedetacheerde leerkracht. Vanaf 2013 zal het activiteitenvoorstel met begroting van Vlajo en UNIZO ook een voorstel moeten bevatten over het inzetten van gedetacheerde leerkrachten. Op basis van deze voorstellen kan het aantal VTE gedetacheerde leerkrachten opgetrokken worden.
- De werking van Competento wordt verder gegarandeerd en gefinancierd door SYNTRA Vlaanderen. Competento staat in voor het online kenniscentrum, de inspiratiebundel voor Ondernemend Onderwijs en een OndernemersKlasseDag.
- De minister bevoegd voor het technologisch innovatiebeleid zorgt structureel voor financiering van Flanders District of Creativity. Flanders DC neemt initiatieven om creativiteit binnen het onderwijs te verhogen. Flanders DC organiseert in opdracht van het Agentschap Ondernemen ook de Vlaamse ondernemingsplanwedstrijd voor studenten (zie verder).
- COOS, een competitie voor schoolteams rond ondernemingszin en ondernemerschap, wordt gefinancierd via middelen van het departement Onderwijs en Vorming. Omwille van de minder talrijke opkomst tijdens de editie van 2011 wordt deze activiteit na de editie van 2012 geëvalueerd. Enkel indien de deelname tijdens 2012 voldoende hoog is, wordt deze activiteit tijdens de rest van de legislatuur verder georganiseerd.

- Nieuwe oproepen voor Brugprojecten kunnen worden gelanceerd vanuit het Agentschap Ondernemen. Via de brugprojecten voorziet het Agentschap Ondernemen middelen voor projecten waar samenwerkingsverbanden gecreëerd worden met het oog op het tot stand brengen van nieuwe vormen van kennisuitwisseling tussen het bedrijfsleven en het onderwijs. Bij het Agentschap Ondernemen worden de nodige middelen vrijgemaakt voor een nieuwe oproep in 2012. Daarbij wordt er ook ruimte voorzien voor valorisatietrajecten van de goede praktijken uit de vorige oproepen Brugprojecten waarvan de werking in Vlaanderen verankerd wordt. De concrete invulling van de oproep gebeurt in afstemming met de beleidsdomeinoverschrijdende werkgroep Ondernemend Onderwijs.
- Het Agentschap Ondernemen voorziet in de financiering van een jaarlijkse ondernemingsplanwedstrijd voor studenten en leerlingen. Verschillende organisaties nemen dit vanaf schooljaar 2011- 2012 in samenwerking ter harte. De wedstrijd Beloftevolle Ondernemer die tot in 2011 gefinancierd werd via het departement Onderwijs en Vorming wordt niet langer afzonderlijk georganiseerd aangezien dit opgenomen is binnen de samenwerking voor de ondernemingsplanwedstrijd. De komende periode zal ook actief gestreefd worden naar maximale synergieën tussen de ondernemingsplanwedstrijd, de werking van Vlajo en de Stichting Onderwijs en Ondernemen en andere initiatieven in het kader van dit actieplan.
- Het project De Wereld aan je Voeten wordt in zijn huidige vorm nog een jaar verlengd waarbij gezamenlijk middelen voorzien worden vanuit verschillende beleidsdomeinen.
- Vanuit het departement Onderwijs en Vorming worden tot slot nog op projectmatige basis middelen voorzien voor Proleron bis en het proefproject ter stimulering van bedrijfsstages voor leraren (cf. 4.2).
- Het Agentschap Ondernemen subsidieert ook 2 audiovisuele creaties met crossmediaal karakter die specifiek tot doel hebben jongeren voor het ondernemerschap te sensibiliseren. Het gaat hierbij om :
  - 'Later als ik groot ben': Dit programma draait rond beroepsoriëntatie voor jongeren tussen 10 en 15 jaar en zal op Ketnet worden uitgezonden;
  - 'Jonge bazen' is een concept gericht op studenten van het secundair en hoger onderwijs met een wedstrijdformule gelijkaardig aan mini-ondernemingen en zal op Kanaal Z worden uitgezonden.

Juridisch en fiscaal

De Koning Boudewijnstichting signaleerde de nood aan een aangepast fiscaal en juridisch kader voor leerlingen- en studentenbedrijven²³.

Tijdens de looptijd van dit Actieplan wensen we deze concrete fiscale en juridische knelpunten waar activiteiten ter bevordering van ondernemerschap en ondernemingszin mee te kampen hebben, in kaart te brengen. Daar waar nodig en wenselijk, zullen gesprekken opgestart worden om deze knelpunten weg te werken.

We willen ons hierbij niet beperken tot de knelpunten waar leerlingen- en studentenbedrijven mee geconfronteerd worden, maar dit uitbreiden tot alle activiteiten die opgenomen worden om ondernemingszin en ondernemerschap te bevorderen.

---

²³ Van den Berghe, W. (2007). *Ondernemend leren en leren ondernemen. Pleidooi voor meer ondernemerschap in het onderwijs*. Rapport opgesteld in het kader van Accent op Talent in opdracht van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. Brussel: Koning Boudewijnstichting.

Om de problemen in kaart te brengen, zullen de door de Vlaamse Overheid gekende aanbieders van dergelijke activiteiten geraadpleegd worden. Daarnaast zal de Vlaamse Onderwijsraad gevraagd worden deze problematiek aan te kaarten en een olijsting van de fiscale en juridische knelpunten aan te reiken. Op basis van de inventarisatie van knelpunten kan een studieopdracht uitbesteed worden om wijzigingsvoorstellen aan te reiken.

5 Opvolging en evaluatie

Governance

De stuurgroep zal de opvolging van de uitvoering van dit plan bewaken. Op ambtelijk niveau wordt voorzien in de nodige werkgroepen zodat de relevante diensten samenwerken aan de operationalisering. Daarbij wordt conform de intentieverklaring regelmatig voorzien in aftoetsing bij de partners op het terrein.

Evaluatie

De evaluatie van een Actieplan Ondernemend Onderwijs is geen eenvoudige opdracht. Enerzijds kunnen heel wat effecten pas op langere termijn gemeten worden. Zo is het bijvoorbeeld niet denkbeeldig dat jongeren die via de acties uit dit Actieplan de intentie hebben om ondernemer te worden, dit niet onmiddellijk doen, maar pas enige tijd later. Anderzijds is het moeilijk om gemeten effecten eenduidig te relateren aan acties uit dit Actieplan.

Omwille van deze redenen kiezen we ervoor om het Actieplan op te volgen op basis van monitoringgegevens met betrekking tot het bereik van de geplande en lopende acties opgenomen in het Actieplan. Een beleidsdomeinoverschrijdende werkgroep zal worden belast met het uitwerken van een gecoördineerde set van indicatoren afgestemd op de doelstellingen van het actieplan.

Kris Peeters,

Vlaams minister van Economie, Buitenlands Beleid, Landbouw en Plattelandsbeleid

Pascal Smet

Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel

Philippe Muyters,

Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport